

RECREATIE ERFGOED OP DE WADDENEILANDEN

Tekst en foto's: Maarten de Graad

In het begin van de jaren '20 begon het toerisme op te komen, waarmee ook de vakantiewoning haar intrede deed. Aanvankelijk als kleinschalige bouw veelal langs de toegangswegen naar de kust. Vanaf de jaren '50 werden de recreatieparken planmatiger aangepakt en ontstonden er grote gebieden, vaak dicht bij de duinen en het strand.

Voor dit onderzoek is veldwerk verricht op Vlieland, Terschelling en Schiermonnikoog. Voor de eilanden Ameland en Texel is een bureaustudie gedaan. Vanwege de duidelijke begrenzing en de afstand tot het vaste land is vooralsnog gekozen voor de eilanden.

Interbellum

Aanvankelijk bestonden er geen aparte recreatiewoningen. In de jaren '30 zijn twee hoofdvormen te onderscheiden. Het betreft woningen met één bouwlaag en een lage kap met aan één zijde een overdekt terras. Het andere, veel veelvoorkomende type is een recreatiewoning bestaande uit een bouwlaag met een hoge kap, waardoor een volwaardige verdieping ontstaat. De terrassen waren niet

langer overdekt, maar voorzien van windschermen. Deze woningen werden vooral langs de wegen naar de belangrijkste strandopgangen gebouwd. Tot begin jaren '50 werd dit type gebouwd. Op Vlieland zie je ze bijvoorbeeld langs de Kampweg op het recreatiepark Duinkersoord. Op Terschelling staan drie houten recreatiewoningen uit 1932. De rest is opgebouwd uit baksteen.

Wederopbouwperiode

Door de welvaartsgroei kwamen er na de oorlog steeds meer vakantiewoningen bij. Deze werden gerealiseerd in nieuwe grootschalige uitbreidingen aansluitend aan de bestaande lintbebouwing uit de jaren '30. Het overheersende type is een bakstenen eenlaags kleine recreatie-

woning met een lage kap. Ook deze woningen zijn voorzien van terrassen met windschermen. Ze komen voor op Terschelling in West aan Zee en Midland aan Zee, op Schiermonnikoog ten westen van de Badweg. Op Vlieland aan weerszijde van de Badweg. Meerdere van deze woningen zijn aan de eisen van de tijd aangepast door verschillende manieren van uitbreiden die recht doen aan de architectuur. Vanaf de jaren '60 werden de recreatiewoningen groter en de daken steeds vlakker tot geheel plat. Ze hadden meer uitbouwen dan de woningen uit de jaren '50. Voor de bouw van deze recreatiewoningen werden wederom nieuwe grootschalige parken aangelegd, meer landinwaarts. Op Terschelling werden ze gebouwd in Midland-Noord, op Schier-

monnikoog op het nieuwe recreatiepark De Monnik. Op Vlieland geschiedde dit in westelijke richting aansluitend op Duinkersoord. Aan de rand van Midland aan Zee werd een klein groepje recreatiewoningen met platte daken gebouwd. De meeste bestaan nog.

Vernieuwing

Genoemde locaties ondergaan in de huidige tijd langzaam een verandering door de sloop van de oude woningen, waar moderne varianten voor in de plaats komen. Momenteel is op veel plekken het architectonisch beeld nog goed zichtbaar. Het is voor de architectonische staalkaart van belang dat van elke periode enkele voorbeelden behouden blijven. Een beschermend regime ontbreekt echter in veel gevallen, waardoor ongemerkt een kaalslag plaatsvindt. Planologische bescherming of het aanwijzen tot monument is dan ook belangrijk voor het bewaren van voorbeelden van recreatie erfgoed. Om een compleet beeld te krijgen van de architectuur en de huidige stand van zaken is een uitgebreide inventarisatie echter dringend noodzakelijk.

Ontbreken monumentenlijsten

Op de Waddeneilanden zijn nog geen gemeentelijke monumentenlijsten. Wel zijn er een

beperkt aantal rijksmonumenten. Hierdoor heeft een grote groep cultuurhistorisch waardevolle recreatiewoningen geen enkele bescherming en geldt alleen de algemene bouwregelgeving. De recreatiewoningen uit de wederopbouwperiode zijn hierdoor extra kwetsbaar.

Tot slot

De eerste onderzoeksresultaten lijken een duidelijke architectonische ontwikkeling weer te geven. Op de verder gelegen Waddeneilanden Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog zijn al in de jaren '20 groepen recreatiewoningen net achter de duinenstrook ontstaan. Op Texel is de ontwikkeling met grotere groepen recreatiewoningen pas zichtbaar vanaf eind jaren '60. Vermoedelijk ligt de reden in de goede bereikbaarheid vanuit Den Helder. Alle gemeenten op de Waddeneilanden zouden een actief beschermingsbeleid moeten hebben op het gebied van recreatiewoningen. Op dit moment heeft nog geen enkel Waddeneiland een gemeentelijk monumentenbeleid of monumentenlijst. Laat dit artikel een aanleiding zijn een begin te maken met beleid ten aanzien van recreatiewoningen, zowel op de Waddeneilanden als landelijk.

Maarten de Graad is zelfstandig bouwhistoricus en architectuurfotograaf

